

ДЕРЖАВНА РЕГУЛЯТОРНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

вул. Арсенальна, 9/11 м. Київ 01011

тел. (044) 254-56-73, факс 254-43-93
e-mail: inform@dkrp.gov.ua

Від 09.12.2018 № 9311/0/20-18

Органи ліцензування (за списком)

Інформаційний лист (методичні рекомендації) з розроблення ліцензійних умов провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності»

На виконання вимог Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (далі - Закон) останнім часом органами ліцензування було розроблено, а Державною регуляторною службою України опрацьовано 15 проектів постанов Кабінету Міністрів України про затвердження ліцензійних умов провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до Закону. За результатами опрацювання проектів ліцензійних умов було встановлено, що у органів ліцензування відсутній єдиний підхід до їх розроблення. У зв'язку з наведеним перед Державною регуляторною службою України постало питання про необхідність здійснення методичного керівництва діяльності органів ліцензування під час розроблення ними проектів постанов Кабінету Міністрів України про затвердження ліцензійних умов провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до Закону.

Враховуючи наведене та з метою запровадження уніфікованого підходу до розроблення органами ліцензування проектів ліцензійних умов, Державною регуляторною службою України був підготовлений Інформаційний лист (методичні рекомендації) з розроблення ліцензійних умов провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

1. Загальні вимоги щодо розроблення ліцензійних умов

1.1. Ліцензійні умови розробляються органом ліцензування щодо відповідного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, згідно положень відповідних законів, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, з урахуванням думки громадськості, та затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Розробляючи ліцензійні умови, орган ліцензування повинен керуватися принципами ліцензування, усвідомлювати мету запровадження регулювання та зазначати показники результативності регуляторного акта. Водночас, ще до набрання чинності регуляторним актом, органу ліцензування важливо провести

базове відстеження результативності з метою оцінки стану відносин, на врегулювання яких спрямована його дія.

Базове відстеження здійснюється на основі показників і даних, визначених під час проведення аналізу впливу регуляторного акта. Його відсутність унеможливить реальну оцінку результативності ліцензійних умов, а отже можливість усвідомленого, якісного регулювання у відповідній сфері.

1.2. Ліцензійні умови встановлюють вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії.

Документи, що додаються до заяви про отримання ліцензії, повинні підтверджувати відповідність здобувача ліцензії вимогам відповідних ліцензійних умов.

Від здобувача ліцензії забороняється вимагати зазначення у документах, що подаються для одержання ліцензії, інформації або подання документів, не передбачених законом.

1.3. Ліцензійні умови повинні бути розроблені з дотриманням принципів державної політики у сфері ліцензування, передбачених статтею 3 Закону.

Згідно з принципами державної політики у сфері ліцензування:

- вимоги ліцензійних умов мають бути однозначними, прозорими та виключати можливість їх суб'єктивного застосування органами ліцензування чи ліцензіатами;

Зазначений принцип означає, що вимоги повинні бути сформульовані із максимально повним та конкретним переліком їх кількісних та якісних характеристик, що мають значення. У випадку якщо вимога в ліцензійних умовах не містить кількісного чи якісного показника слід вважати, що такі показники орган ліцензування не вважає істотними для цілей визначення їх виконання при отриманні ліцензії. Отже, ліцензіату не може бути відмовлено у видачі ліцензії у зв'язку з невиконанням ним вимог ліцензійних умов за кількісним чи якісним параметром, який прямо в ліцензійних умовах не визначений.

- органу ліцензування забороняється ліцензійними умовами вимагати надання документів з державних паперових або електронних інформаційних ресурсів;

Знання переліку державних паперових або електронних інформаційних ресурсів та переліку даних, що у них міститься це обов'язок органу ліцензування.

- ліцензійні умови повинні забезпечувати при отриманні ліцензії рівність прав суб'єктів господарювання незалежно від їх організаційно-правової форми чи форми власності;

Цей принцип встановлює, що юридичні особи незалежно від форми власності, організаційно-правової форми мають рівні права та обов'язки. Ліцензійні умови не можуть містити положень, що прямо чи опосередковано створюють переваги для юридичних осіб однієї з організаційно-правових форм чи форм власності перед іншими.

Встановлення можливості провадження видів господарської діяльності лише юридичними особами або лише юридичними особами окремих організаційно-правових форм можлива лише законом.

- ліцензійними умовами не можуть бути встановлені положення, що обмежують конкуренцію між суб'єктами господарювання.

Встановлення ліцензійними умовами прямо або опосередковано будь-яких переваг для окремих суб'єктів господарювання та визначення більш вигідного, привілейованого становища одних суб'єктів перед іншими, заборонено.

Про заборону порушення правил конкуренції органами державної влади і органами місцевого самоврядування зазначає і Господарський кодекс України, і Закон України «Про захист економічної конкуренції». Так, зокрема, зазначеними нормативно-правовими актами забороняється органам державної влади і органам місцевого самоврядування приймати акти або вчиняти дії, що визначають привілейоване становище суб'єктів господарювання тієї чи іншої форми власності, або ставлять у нерівне становище окремі категорії суб'єктів господарювання чи іншим способом порушують правила конкуренції.

1.4. До ліцензійних умов не можуть бути включені вимоги щодо додержання ліцензіатом законодавства України у відповідній сфері та/або окремих законів в цілому.

Не припустимим є закріплення в ліцензійних умовах обов'язків щодо виконання не визначеної кількості норм законодавства.

Так, наприклад, забороняється включення до ліцензійних умов положень про обов'язок ліцензіата дотримуватись вимог законодавства в окремих сферах (сфері охорони праці, у сфері санітарного та епідеміологічного благополуччя населення) або норм окремих законів (Закону України «Про охорону праці», Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» тощо).

В ліцензійних умовах недоцільно дублювати норми законів та інших нормативно-правових актів. У разі необхідності, в ліцензійних умовах вказується посилання на конкретні норми закону або нормативно-правового акту, які визначають вимоги до провадження виду господарської діяльності.

Слід розрізняти дублювання в ліцензійних умовах тексту закону або нормативно-правового акту і зазначення посилання на окрему їх норму.

До ліцензійних умов також не включаються вимоги законодавства обов'язкові до виконання всіма суб'єктами господарювання.

Так, не можуть бути включені до ліцензійних умов положення щодо обов'язку ліцензіата сплачувати податки і збори, не вчиняти злочинів, не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки, тощо.

1.5. В Ліцензійних умовах повинен зазначатися вид (повністю або частково) господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності». Порядок видачі, переоформлення та анулювання чи видача дублікатів ліцензії не є предметом регулювання ліцензійних умов.

1.6. Ліцензійні умови повинні складатися з наступних розділів:

- загальні положення;
- кадрові вимоги;
- організаційні вимоги;
- технологічні вимоги;
- спеціальні вимоги (у випадках, передбачених законом).

Включення до структури ліцензійних умов розділів, що прямо не передбачені Законом не допускається.

1.7. В ліцензійних умовах слід зазначати, що при провадженні суб'єктом господарювання виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, не в повному обсязі, а частково, ліцензійні умови поширюються на ліцензіата лише в частині, що встановлює вимоги до провадження цієї частини виду господарської діяльності.

2. Загальні положення ліцензійних умов

2.1. Розділ «Загальні положення» ліцензійних умов повинні містити терміни, якщо вони часто (два і більше раз) вживаються у ліцензійних умовах. У разі якщо термін визначено в законі, в проекті ліцензійних умов з метою усунення дублювання можливе посилання на відповідний закон або інший нормативно-правовий акт.

До загальних положень ліцензійних умов включається також виключний перелік документів та відомостей, які подаються для одержання ліцензії, а саме:

1) заява про отримання ліцензії. Ліцензійними умовами затверджується зміст і форма заяви про одержання ліцензії.

2) документи відповідно до ліцензійних вимог провадження відповідного виду господарської діяльності. Ліцензійними умовами затверджується зміст і форма документів, що додаються до заяви про одержання ліцензії.

Ліцензійними умовами повинен визначатися виключний перелік інформації (даних), наявність яких у документах є необхідною в заяві та документах, що до неї додаються та форма її викладення.

В ліцензійних умовах не можна встановлювати норми про обов'язок здобувача ліцензії нотаріального засвідчення копій документів, що додаються до заяви про одержання ліцензії, оскільки Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» не передбачено нотаріальне посвідчення документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії.

2.2. В ліцензійних умовах не може бути передбачено подання здобувачем ліцензії оригіналів документів (крім документів, що складаються безпосередньо здобувачем ліцензії).

Під документами, що складаються безпосередньо здобувачем слід розуміти документи для підготовки яких здобувачеві не потрібно звертатися до органів державної влади або третіх осіб.

2.3. Копія паспорта керівника здобувача ліцензії (або довіреної особи) із відміткою органу державної податкової служби про повідомлення про відмову через свої релігійні переконання від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (подається тільки фізичними особами - підприємцями, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби).

Предметом регулювання згаданої вище норми не є випадки коли керівник здобувача ліцензії має реєстраційний номер облікової картки платника податків.

2.4. Опис документів, що подаються для одержання ліцензії, у двох екземплярах. Ліцензійними умовами затверджується зміст і форма опису документів, що подаються для одержання ліцензії. Опис має містити перелік документів, що додаються здобувачем ліцензії до заяви про її отримання.

Ліцензійними умовами повинен визначатися виключний перелік інформації (даних), що має міститися в описі документів та його форма.

2.5. До ліцензійних умов включаються відомості про місця провадження господарської діяльності із зазначенням щодо кожного з них виду діяльності (повністю або частково, на провадження якого здобувач має намір одержати ліцензію) або операцій, що за ним провадитимуться.

Місцем провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, є об'єкт (приміщення, будівля, земельна ділянка та/або територія), у межах якого проводиться цей вид господарської діяльності або який використовується в його провадженні (може збігатися з місцезнаходженням суб'єкта господарювання).

В залежності від особливостей провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню:

- в ліцензійних умовах може визначатися вичерпний перелік видів місць провадження господарської;

- вимоги ліцензійних умов можуть встановлюватись стосовно суб'єкта господарювання загалом та/або відносно кожного місяця провадження кожного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

У випадку якщо в силу специфіки виду господарської діяльності її можна провадити лише на окремо взятому місці (об'єкті), то орган ліцензування повинен прямо про це вказати в ліцензійних умовах.

В такому випадку, в ліцензійних умовах також вказується вичерпний перелік видів місць провадження такої діяльності. Відповідно до кожного з видів місць має визначатись вичерпний перелік вимог і документів.

2.6. В ліцензійних умовах повинно бути зазначено, що їх вимоги поширюється на місця провадження господарської діяльності ліцензіата, що зазначені в документах, які додаються до заяви про отримання ліцензії.

Ліцензійними умовами встановлюється зміст та форма документів щодо кожного місця провадження господарської діяльності.

Ліцензійними умовами повинен визначатися виключний перелік інформації (даних), наявність яких є необхідною в документах щодо місця провадження господарської діяльності.

2.7. До ліцензійних умов включається відомості про засоби провадження господарської діяльності.

Під засобами провадження господарської діяльності для цілей затвердження ліцензійних умов слід розуміти речі (об'єкти матеріального світу), які є необхідними для провадження відповідного виду господарської діяльності.

Зокрема: обладнання, устаткування, транспортні засоби та інші речі, за допомогою яких ліцензіатом здійснюється господарська діяльність.

Вимоги ліцензійних умов щодо засобів провадження господарської діяльності (якщо такі є) мають бути максимально чітко і конкретно описані із визначенням кількісних та якісних характеристик, що є важливими для відповідного виду господарської діяльності.

Якщо ліцензійні умови не містять конкретних вимог до засобів провадження господарської діяльності, то вважається, що орган ліцензування допускає їх застосування без жодних додаткових обмежень. В такому випадку відмова у видачі ліцензії з підстав невідповідності засобів провадження господарської

діяльності якісним чи кількісним характеристикам, які прямо не зазначені в ліцензійних умовах, не може вважатися обґрунтованою і законною.

3. Кадрові вимоги ліцензійних умов

3.1. Розділ "Кадрові вимоги" в ліцензійних умовах може містити вимоги щодо:

- 1) мінімальної кількості працівників за окремими посадами;
- 2) наявності у певних працівників відповідної освіти, кваліфікації та (або) стажу роботи (у разі якщо це зумовлено особливостями провадження певного виду господарської діяльності);
- 3) даних про наявність трудових договорів з усіма найманими працівниками (у разі якщо це зумовлено особливостями провадження певного виду господарської діяльності).

При визначенні показника "мінімальна кількість працівників" орган ліцензування має виходити лише з переліку посад, без яких належне (з урахуванням суспільного інтересу, який захищається ліцензуванням) здійснення відповідного виду господарської діяльності є неможливим.

Вимоги щодо наявності у певних працівників відповідної освіти визначаються з урахуванням законодавства про освіту. Під наявністю у певних працівників відповідної освіти, кваліфікації та (або) стажу роботи слід розуміти наявність у працівника:

- певного освітнього рівня (базової загальної середньої освіти, повної загальної середньої освіти, професійно-технічної освіти, вищої освіти);
- певного освітньо-кваліфікаційного рівня та ступеня (кваліфікований робітник (розряд, клас, категорія, група), молодший спеціаліст, молодший бакалавр, бакалавр, спеціаліст, магістр, доктор філософії, доктор наук);
- вченого звання (старший дослідник, доцент, професор);
- післядипломної освіти (спеціалізація, перепідготовка, підвищення кваліфікації, стажування. Формами післядипломної освіти можуть бути: професійне навчання працівників робітничим професіям, асистентура-стажування, інтернатура, лікарська резидентура, клінічна ординатура тощо).

Стаж роботи вираховується роками, місяцями, днями.

4. Організаційні вимоги ліцензійних умов

4.1. Розділ ліцензійних умов «Організаційні вимоги» повинен, серед іншого, містити вимоги:

- щодо зберігання ним протягом дії ліцензії документів (їх копій), які подавалися до заяви про отримання ліцензії;
- зберігання протягом строку дії ліцензії документів (копій), які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування відповідно до вимог цього Закону.
- строку повідомлення органу ліцензування про всі зміни даних (у тому числі розширення, звуження), зазначених у документах, що додавалися до заяви, який не може бути меншим, ніж один місяць з дня настання таких змін.

4.2. В ліцензійних умовах зазначається обов'язок ліцензіата:

- провадити господарську діяльність виключно в місцях та з використанням засобів, зазначених у відомостях, що додаються до заяви про отримання ліцензії;

- подавати органу ліцензування звітність тільки у разі, якщо подання такої звітності передбачено вимогами закону;

Прикладом закріплення законом обов'язку суб'єкта господарювання подавати звітність є вимоги статті 17 Закону України «Про відходи». Так, згідно зі статтею 17 Закону України «Про відходи», суб'єкти господарювання у сфері поводження з відходами зобов'язані вести первинний поточний облік кількості, типу і складу відходів, що утворюються, збираються, перевозяться, зберігаються, обробляються, утилізуються, знешкоджуються та видаляються, і подавати щодо них статистичну звітність.

- бути присутнім або забезпечити присутність свого заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов.

4.3. Ліцензійними умовами встановлюється порядок дій ліцензіата у разі планового або позапланового припинення та відновлення провадження ним господарської діяльності повністю або в окремих місцях.

Не зважаючи на те, що Законом не передбачений строк для повідомлення органу ліцензування про припинення та відновлення господарської діяльності, рекомендуємо в проектах Ліцензійних умов передбачати надсилання такого повідомлення в день припинення або відновлення ліцензіатом господарської діяльності.

5. Технологічні вимоги ліцензійних умов

5.1. Розділ ліцензійних умов «Технологічні вимоги» повинен включати дані про матеріально-технічну базу, за допомогою якої ліцензіат здійснює господарську діяльність.

Під матеріально-технічною базою ліцензіата слід розуміти сукупність необхідних для виробничого процесу об'єктів (приміщень, будівель, земельних ділянок, територій, складських приміщень тощо) та засобів виробництва (устаткування, приладів, різноманітних транспортних засобів, допоміжних підприємств, під'їзних шляхів тощо).

Вимоги до матеріально-технічної бази мають бути в ліцензійних умовах прозорими, однозначними, чіткими та зрозумілими.

Якщо ліцензійні умови не містять конкретних вимог до матеріально-технічної бази провадження господарської діяльності, то вважається, що орган ліцензування допускає її використання без встановлення жодних додаткових обмежень.

5.2. Інформація про матеріально-технічну базу повинна забезпечувати можливість її ідентифікації.

Документами, що надають можливість ідентифікувати матеріально-технічну базу здобувача ліцензії можуть бути правовстановлюючі документи, технічні документи від виробника обладнання, тощо.

6. Спеціальні вимоги ліцензійних умов

6.1. Розділ «Спеціальні вимоги» зазначається в ліцензійних умовах тільки у тому разі, коли законом:

- встановлені обмеження щодо суміщення здійснення видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню;

В такому випадку в ліцензійних умовах належить чітко вказувати щодо здійснення якої діяльності встановлено обмеження за виключенням випадків, коли здійснення виду діяльності, на який видається ліцензія, є виключним із зазначенням конкретної норми, яка встановлює обмеження на рівні закону.

- встановлена можливість провадження виду господарської діяльності лише юридичним особами або лише юридичними особами окремих організаційно-правових форм;

В такому випадку в ліцензійних умовах належить чітко вказати щодо якої категорії/групи юридичних осіб встановлено обмеження із зазначенням конкретної норми, яка встановлює обмеження на рівні закону.

- для можливості здійснення виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, ліцензіат повинен мати певний розмір статутного капіталу;

Розмір статутного капіталу має визначатися в національній валюті України, якщо інше прямо не визначено спеціальним законом, яким встановлено обмеження.

- встановлені обмеження щодо здійснення над суб'єктом господарювання контролю, у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про захист економічної конкуренції", резидентами держав, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про оборону України", та/або дії яких створюють умови для виникнення воєнного конфлікту та застосування воєнної сили проти України.

В такому випадку в ліцензійних умовах належить чітко вказати які саме обмеження, щодо якої категорії осіб і на який період встановлюються з обов'язковим посиланням на конкретну норму, що встановлює обмеження на рівні закону.

7. Додатки до ліцензійних умов

7.1. У додатках до ліцензійних умов встановлюються форми таких документів:

- заяви про одержання ліцензії;
- документів, що додаються до заяви про одержання ліцензії;
- опису документів, що подаються для одержання ліцензії;
- документів щодо кожного місця провадження господарської діяльності.

Форми документів повинні бути сформульовані таким чином, щоб у ліцензіата (здобувача ліцензії) складалось однозначне розуміння того, яка інформація (дані) мають бути вказані у формі.

**Голова Державної регуляторної
служби України**

К.М. Ляпіна